

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

_____ Діброва А.Д.

“ ____ ” _____ 2021 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри організації підприємництва
та біржової діяльності

Протокол №20 від “1” червня 2021 р.

Завідувач кафедри

_____ Ільчук М.М.

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»

Гарант ОП

_____ Яворська В.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**“ЕКОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ”**

Спеціальність - 076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”

Освітня програма – «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Факультет – економічний

Розробник – к.е.н., доцент Маршалок М.С.

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

“ЕКОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ”

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Перший (бакалаврський)-	
Спеціальність	076 - Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	4	-
Семестр	8	-
Лекційні заняття	24 год.	-
Практичні, семінарські заняття	24 год.	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	102 год.	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	4 год. 6 год.	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування системи теоретичних і практичних знань про раціональну організацію та ефективність виробничого обслуговування і матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Завдання - вивчення новітніх підходів до організації і управління розвитком системи виробничого обслуговування аграрних підприємств, формуванням матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва, забезпечення наукової політики держави в галузі механізації, електрифікації, автоматизації, аграрного будівництва, хімізації, переробки кінцевого аграрного продукту, інформаційного, матеріально-технічного та наукового забезпечення виробничої аграрної сфери

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: наукові основи організації системи виробничого обслуговування аграрних підприємств його види і форми; особливості формування і функціонування відносин між аграрними товаровиробниками та обслуговуючими структурами; підходи до бізнес-планування та оптимізації системи функціонування та стратегії розвитку підприємств обслуговуючої сфери на основі сучасних методів і прийомів (методології управління якістю, реінжинірингу бізнес-процесів, інформаційних технологій і систем тощо).

вміти: організувати систему виробничого обслуговування аграрних підприємств, аналізувати потребу підприємств в виробничих послугах, визначати технологічний попит аграрних підприємств на виробничі ресурси та організувати його задоволення, використовувати механізми підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності обслуговуючих підприємств, здійснювати планування розвитку підприємств обслуговуючої сфери складати бізнес-плани та проводити консультації з бізнес-планування.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК): ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях. ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК7. Здатність працювати в команді. ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість. ЗК10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

фахові (спеціальні) компетентності (СК): СК1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності. СК2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур. СК3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин. СК5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності. СК7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

програмні результати навчання (ПРН): ПРН1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях. ПРН2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності. ПРН5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. ПРН6. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей. ПРН7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати. ПРН11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці. ПРН12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур. ПРН13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур. ПРН15. Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів. ПРН 22. Вміти здійснювати підприємницьку, торговельну та біржову діяльність у сфері агробізнесу з урахуванням збереження навколишнього середовища та забезпечення якісного життя.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Модуль 1. Наукові основи раціональної організації та економіка аграрного виробничого обслуговування

Тема 1. Економічна сутність, принципи і закономірності організації служби виробничого обслуговування в аграрній сфері

Поняття аграрного сервісу. Суспільний поділ праці - об'єктивна основа спеціалізації матеріального виробництва. Об'єктивні передумови організації служби аграрного сервісу. Особливості організації виробничого обслуговування сільськогосподарських підприємств в умовах ринкової економіки. Специфіка організації, економіки і управління служби аграрного сервісу. Технологія аграрного виробництва - як своєрідна сфера планово-економічного регулювання використання виробничих ресурсів.

Оптимізація ресурсного потенціалу аграрного виробництва. Основні закономірності побудови підприємств і організацій служби аграрного сервісу. Економічна і юридична основа організації підприємств аграрного сервісу.

Тема 2. Види аграрного сервісу, його завдання та функції

Багатоукладність в сільському господарстві - об'єктивна необхідність ринкових виробничих відносин. Види аграрного сервісу. Організаційна структура служби аграрного сервісу в Україні. Украгротехсервіс - його організаційна структура, завдання та функції. Украгроенергосервіс, Укрзооветслужба, Украгрохімслужба, їх організаційна структура, завдання та функції. Підприємства і організації по будівництву об'єктів виробничого і соціального призначення в аграрному секторі економіки України. Необхідність зберігання та переробки сільськогосподарської сировини - вимога ринкової економіки. Організаційна структура, завдання та функції підприємств та організацій по зберіганню і переробці сільськогосподарської продукції в аграрному секторі України. Сортова та насіннева справа в Україні, їх організаційна структур, завдання та функції. Наукове забезпечення сільськогосподарського виробництва. Академія аграрних наук України, її організаційна структура, завдання та функції.

Зарубіжний досвід організації наукового та виробничого обслуговування сільськогосподарських підприємств. Фірмове обслуговування аграрного виробництва в країнах ближнього та дальнього зарубіжжя.

Тема 3. Валова продукція в сфері аграрного сервісу та її реалізація.

Валова і товарна продукція в підприємствах і організаціях аграрного сервісу. Обсяги та джерела грошових надходжень в підприємствах і організаціях аграрного сервісу. Реалізація виробничих послуг. Розподіл

вальної продукції в підприємствах організаціях аграрного сервісу. Нагромадження і споживання. Стандартизація робіт та послуг, які надаються.

Тема 4. Економічний механізм господарювання в сфері аграрного виробничого обслуговування

Поняття економічного механізму. Особливості функціонування економічного механізму в умовах ринкової економіки. Специфіка дії економічного механізму в сфері аграрного сервісу. Повний господарський рахунок - основа економічного механізму. Принципи побудови економічних взаємовідносин між обслуговуючою та виробничою сферами аграрного виробництва. Ціновий механізм в формуванні виробничих відносин між товаровиробником і обслуговуючою сферами. Принципи побудови ціни на матеріально-технічні засоби і послуги в аграрній сфері. Паритет цін.

Внутрішньогосподарський розрахунок, його завдання та принципи організації. Економічні умови і соціальні фактори забезпечення діяльності підприємств на самофінансуванні.

Формування та порядок розподілу прибутку в підприємствах і організаціях служби аграрного сервісу. Оцінка господарської діяльності організаційних формувань сфери аграрного сервісу.

Тема 5. Ціни, тарифи, прибуток в сфері виробничого обслуговування

Принципи ціноутворення на виробничі послуги в умовах ринкової економіки. Види цін. Поняття відпускнуго (маркетингового) тарифу на виробничі послуги. Визначення цін на матеріально-технічні засоби та виробничі послуги, які надаються сільськогосподарським товаровиробникам. Прибуток. Порядок визначення прибутку на роботи і послуги. Основні напрямки підвищення прибутковості підприємств і організацій аграрного сервісу. Показники рентабельності виробництва в сфері аграрного сервісу.

Тема 6. Економічні відносини підприємств аграрного сервісу в ринкових умовах

Функціонування аграрного сервісу в умовах ринкової економіки. Об'єктивна необхідність забезпечення паритетності економічних взаємовідносин між аграрним товаровиробником і службою аграрного сервісу. Монополізм в сфері аграрного сервісу і шляхи його подолання в перехідний період до ринку.

Кооперування виробничої і обслуговуючої сфер з метою забезпечення паритетності їх економічних інтересів. Акціонування та інтеграція виробничої і обслуговуючої сфер. Фірмове обслуговування аграрного виробництва. Шляхи подальшого удосконалення кооперативних форм організації служби аграрного сервісу.

Модуль 2. Економіка і організація галузевих видів виробничого обслуговування обслуговування

Тема 7. Економіка і організація матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств

Роль матеріально-технічного забезпечення у формуванні матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. Система і форми матеріально-технічного забезпечення в умовах ринкової економіки.

Планування попиту сільськогосподарських підприємств на різні види матеріально-технічних засобів. Складання замовлень на матеріально-технічні засоби. Організація постачання сільгосподарськими машинами і запасними частинами. Постачання на умовах лізингу. Види постачання. Обмінні пункти. Організація постачання нафтопродуктів.

Договірні відносини між сільськогосподарськими і постачальницькими підприємствами і установами. Заходи щодо поліпшення матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств в умовах ринкової економіки. Економічні показники діяльності системи матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Тема 8. Економіка і організація технічного обслуговування та ремонту основних засобів виробництва

Економічна доцільність ремонту і технічного обслуговування машин. Планування технічного обслуговування і ремонту техніки. Ремонтна база для технічного обслуговування і ремонту техніки сільськогосподарських підприємств.

Форми організації технічної допомоги сільськогосподарським підприємствам в експлуатації і технічному обслуговуванні засобів виробництва підприємствами “Агротехсервісу” та їх удосконалення в умовах ринкової економіки.

Планування виробничих витрат на технічне обслуговування і ремонт техніки та інших основних засобів виробництва. Визначення економічної ефективності модернізації машин, обладнання і відновлення деталей. Шляхи зниження собівартості технічного обслуговування і ремонту.

Тема 9. Економіка і організація електро- та енергопостачання у сільському господарстві

Основні напрями електропостачання та електрифікації сільського господарства України. Джерела електропостачання. Умови електропостачання сільськогосподарських районів. Вибір раціональних схем електропостачання сільських споживачів і визначення рівня їх електрифікації. Економічні показники розподілу електроенергії в сільських районах і шляхи їх поліпшення. Фактори ефективності електропостачання галузей сільськогосподарських підприємств.

Визначення збитків у сільськогосподарському підприємстві від перерв в електропостачанні.

Галузі застосування електричної енергії в сільськогосподарському виробництві. Договір на право використання електричної енергії в сільськогосподарському підприємстві. Ліміти споживання електроенергії. Штрафні санкції за перевитрату лімітів і договірних показників споживання електроенергії.

Тема 10. Економіка та організація агрохімічного обслуговування сільськогосподарства

Поняття ефективності виробничого обслуговування сільськогосподарських підприємств. Критерії і показники визначення економічної ефективності надання виробничих послуг в сфері агрохімічного обслуговування сільськогосподарських підприємств. Валова продукція при виробничому агрохімічному обслуговуванні сільськогосподарських підприємств, методи її визначення. Витрати виробництва і собівартість наданих виробничих послуг в сфері хімізації. Методика розрахунків собівартості надання виробничих послуг. Прибуток при агрохімічному обслуговуванні сільськогосподарських підприємств. Рентабельність надання виробничих послуг та її кількісні виміри.

Шляхи підвищення економічної ефективності надання виробничих послуг в сфері хімізації сільськогосподарського виробництва. Економіка і організація заготівлі, транспортування, зберігання та використання в сільському господарстві органічних добрив, компостів, сапропелів, торфу, органічних відходів. Економічна ефективність та організація виробництва та переробки місцевих фосфатів, вапнякових матеріалів, гіпсу.

Тема 11. Економіка та організація послуг по переробці та зберіганню сільськогосподарської сировини

Укладення та зміст договорів: юридичні та фізичні укладачі договорів, кількість, якість та строки постачання сільськогосподарської сировини та ціни на неї. Особливості укладання договорів на постачання продукції тваринництва та рослинництва.

Особливості укладання договорів на заготівлю і зберігання продукції рослинництва. Відповідальність сторін за невиконання договірних зобов'язань. Зарубіжний досвід взаємовідносин при переробці сільськогосподарської сировини.

Критерії та показники визначення економічної ефективності переробки та зберігання сільськогосподарської сировини. Особливості визначення статей витрат при переробці та зберіганні сільськогосподарської сировини.

Контроль за дотриманням ритмічності технологічних процесів. Нормативи загальних витрат та окремих технологічних процесів.

Витрати виробництва та собівартість готової продукції (консервів та напівфабрикатів). Обґрунтованість маркетингових цін реалізації готової продукції (консервів та напівфабрикатів). Рентабельність переробки сільськогосподарської сировини.

Тема 12. Економіка та організація послуг з зооветеринарного обслуговування

Економічна сутність та завдання зооветсервісу. Сутність ветсправи, її економічне та соціальне значення. Відповідальність за порушення законодавства з питань ветеринарної медицини. Функції підприємств зооветсервісу. Структурні підрозділи підприємств по наданню зооветпослуг. Надання зооветпослуг на основі укладених договорів.

Сутність надання зооветсервісних послуг господарствам різних форм власності та населенню. Укладення договорів підприємствами зооветсервісу з виробниками сільськогосподарської продукції. Зміст договорів та відповідальність за їх невиконання.

Ветсанконтроль при відтворенні стада. Організація загальних та спеціальних заходів попередження захворювань. Організація ветсанпропускників та інших об'єктів ветеринарної медицини. Лабораторії ветсанекспертизи та їх функції. Удосконалення надання ветеринарно-санітарних послуг в умовах ринкових відносин.

Розрахунок витрат по наданню зоотехнічних послуг. Витрати виробництва та собівартість зоотехнічних послуг. Норми обладнання ветеринарних установ. Нормативи витрат на проведення ветеринарно-санітарних заходів. Методика розрахунку розцінок на ветеринарно-санітарні послуги та ветобслуговування тварин.

Економічна ефективність ветеринарних заходів по профілактиці та лікуванню неплідності сільськогосподарських тварин. Методика розрахунків економічних збитків, що завдають хвороби сільськогосподарським тваринам.

Розрахунок результативних економічних показників зооветсервісу. Економічна ефективність впровадження досягнень ветеринарної науки і передового досвіду у виробництво.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль I. Наукові основи раціональної організації та економіка аграрного виробничого обслуговування														
Тема 1. Економічна сутність, принципи і закономірності організації служби аграрного сервісу	1	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Види аграрного сервісу, його завдання та функції	2	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Валова продукція в сфері аграрного сервісу та її реалізація.	3	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Економічний механізм господарювання в сфері аграрного виробничого обслуговування	4	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Ціни, тарифи, прибуток в сфері виробничого обслуговування	5	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Економічні відносини підприємств аграрного сервісу в ринкових умовах	6	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1		74	12	12	-	-	50	-	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль II. Економіка і організація галузевих видів виробничого обслуговування														
Тема 7. Економіка і організація матеріально-технічного забезпечення сільсько-господарських підприємств	7	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Економіка і організація технічного обслуговування та ремонту основних засобів виробництва	8	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Економіка і організація електро- та енергопостачання у сільському господарстві	9	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Тема 10. Економіка та організація агрохімічного обслуговування сільського господарства	10	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 11. Економіка та організація послуг по переробці та зберіганню сільськогосподарської сировини	11	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 12. Економіка та організація послуг з зооветеринарного обслуговування	12	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	-	76	12	12	-	-	20	-	-	-	-	-	-
Усього годин		150	24	24	-	-	102	-	-	-	-	-	-

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система виробничого обслуговування, її структура та складові	2
2	Організація задоволення оптимального технологічного попиту аграрних підприємств на різні види ресурсів	4
3	Вивчення оптимального технологічного попиту аграрних підприємств на технічні засоби	2
4	Вивчення оптимального технологічного попиту аграрних підприємств на пмм	2
5	Вивчення оптимального технологічного попиту аграрних підприємств на засоби хімізації	2
6	Бізнес планування в сфері виробничого обслуговування	4
7	Розрахунок собівартості постачання матеріально-технічних засобів та виробничих послуг у сфері аграрного сервісу	4
8	Розрахунок показників економічної ефективності надання виробничих послуг сільськогосподарським підприємствам	4

5. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Об'єктивна необхідність функціонування аграрного сервісу.
2. Основні вимоги до організації служби аграрного сервісу.
3. Особливості організації служби аграрного сервісу.
4. Види аграрного сервісу.
5. Функції окремих видів аграрного сервісу.
6. Принципи організації діяльності агросервісних формувань.
7. Поняття системи аграрного сервісу.
8. Порядок розробки системи аграрного сервісу.
9. Комплексний підхід при розробці системи аграрного сервісу.
10. Виробничі фонди в агросервісі та ефективність їх використання.
11. Фактори формування зайнятості в аграрному сервісі.
12. Визначення оптимального технологічного попиту на робочу силу в агросервісних структурах.
13. Баланс праці та його розробка в агросервісних підприємствах.
14. Мотивація праці в аграрному сервісі.
15. Кількісні та якісні показники вимірювання праці.
16. Форми та система оплати праці в агросервісних структурах.
17. Планування в агросервісному підприємстві та його елементи.
18. Система планування в аграрному сервісі.
19. Бізнес-план агросервісного підприємства.
20. Спеціалізація в аграрному сервісі.
21. Економічний механізм господарювання в сфері агросервісу.
22. Валова продукція в аграрному сервісі та її розподіл.
23. Виручка та формування прибутку в аграрному сервісі.
24. Витрати виробництва, їх види та облік в аграрному сервісі.
25. Розрахунок собівартості надання виробничих послуг.
26. Напрями зниження собівартості виробничих послуг в агросервісі.
27. Принципи ціноутворення на виробничі послуги в ринкових умовах.
28. Види цін та маркетингових тарифів на послуги.
29. Зарубіжний досвід формування цін на товари та послуги.
30. Дохід, прибуток та рентабельність у сфері аграрного сервісу.
31. Суть та основні принципи маркетингу.
32. Види та функції агросервісного маркетингу.
33. Функції та завдання маркетингових служб в агросервісних структурах.
34. Економічні передумови функціонування агросервісу.
35. Монополізм в аграрному сервісі та його подолання.
36. Фінансово-кредитна система та її роль у функціонуванні агросервісу.
37. Кооперація в аграрному сервісі.
38. Економічна суть та особливості матеріально-технічного забезпечення аграрних товаровиробників.
39. Види, форми та організація постачальницької діяльності.

40. Організація постачання матеріально-технічних засобів аграрним підприємствам.
41. Особливості та види агротехсервісу.
42. Організація матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств.
43. Планування на підприємствах агротехсервісу.
44. Організація технічного обслуговування та ремонту с.-г. техніки.
45. Організація роботи машинно-технологічних станцій.
46. Організація електропостачання та використання електроенергії в сільському господарстві.
47. Будівництво та монтаж об'єктів сільської електрифікації.
48. Технічне обслуговування та ремонт електроустаткування с.-г. підприємств.
49. Агрохімічне обслуговування с.-г. виробництва та його суть.
50. Функції та завдання підприємств агрохімсервісу.
51. Виробничий потенціал сфери агрохімсервісу.
52. Організація раціонального агрохімічного обслуговування сільського господарства
53. Планування і прогнозування на підприємствах агрохімсервісу.
54. Організаційно-господарські основи підприємств агробудсервісу.
55. Планування на підприємствах агробудсервісу.
56. Матеріально-технічне забезпечення будівництва.
57. Планування капітального будівництва.
58. Проектування та кошторисна справа в будівництві.
59. Капітальні вкладення в сільське будівництво.
60. Витрати виробництва та собівартість будівельних робіт.
61. Технологія та організація будівельного виробництва.
62. Завдання та функції підприємств з переробки с.-г. продукції.
63. Взаємовідносини між аграрними товаровиробниками та переробними підприємствами.
64. Планування та прогнозування на переробних підприємствах.
65. Ветеринарно-санітарний контроль переробки та зберігання с-г продукції.
66. Економічна ефективність переробки та зберігання с-г продукції.
67. Економічна суть, завдання та функції зооветсервісу.
68. Ліцензування підприємницької діяльності в сфері зооветсервісу.
69. Організаційно-економічні основи зооветсервісних підприємств.
70. Розрахунок економічної ефективності проведення зооветзаходів.
71. Види економічних збитків у зооветсервісі та їх визначення.
72. Екологічні аспекти аграрного сервісу.
73. Державне регулювання в аграрному сервісі.
74. Вивчення технологічного попиту аграрних підприємств на виробничі ресурси.
75. Виробничий потенціал сфери аграрного сервісу.

1. Завданням обслуговуючої сфери є:

1	Технічне забезпечення
2	Матеріально–технічне забезпечення та виробниче обслуговування
3	Фінансово – кредитне забезпечення
4	Галузь АПК

2. До якого виду виробничого обслуговування відноситься дана функція?

Організація задоволення попиту аграрних товаровиробників на електроенергію, засоби електрифікації і автоматизації аграрного виробництва та пов'язані з цим виробничі послуги	(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь словами)
--	---

3. За критерій при поділі агросервісних підприємств за розміром береться:

1	Фізична величина підприємства
2	Найважливіша кількість працівників
3	Форма власності на засоби виробництва
4	Кількість управлінського персоналу

4. Завданням агросервісних структур є надання виробничих послуг з метою:

1	Отримання прибутку при ефект. та раціон. використанні ресурсного потенціалу
2	Збільшення прибутку аграрних товаровиробників
3	Покращення матеріально – технічної бази
4	Організації бізнесу

5. Чи є виробнича послуга товаром і носієм вартості та споживчої вартості?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)
--

6. Які слова пропущено в реченні?

..... являє собою зумовлений поділом праці обмін аграрною і промисловою продукцією з метою задоволення технологічного попиту на товари промислового виробництва, одержання прибутку та вирішення соціальних проблем	(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь словами)
---	---

7. Агросервісні структури надають виробничі послуги в сфері:

1	Обробітку ґрунту
2	Матеріально–технічне забезпечення
3	Агрохімічного забезпечення
4	Будівельного обслуговування

8. Укажіть, які з зазначених показників використовуються при визначенні технологічного попиту на:

Показники	Види технічних засобів
А. Обсяг робіт	1. Силкові тракторні агрегати
Б. Обсяг вантажоперевезень	2. Вантажні автомобілі
В. Склад агрегату	3. Сільськогосподарські машини
Г. Норма виробітку	

9. Агросервісні формування за видом діяльності поділяються на:

1	Обслуговуючі
2	Переробні, торгівельні
3	Бізнесові
4	Виробничі, невиробничі

10. Під спеціалізацією агросервісної структури розуміють:

1	Надання певних специфічних послуг
2	Найбільш ефективне використання виробничого потенціалу при наданні послуг в певному напрямку,
3	Спеціалізацію аграрного товаровиробника
4	Надання послуг в сфері технічного сервісу

11. Як називається частина виробленої в обслуговуючій структурі валової продукції, яка підлягає реалізації споживачам?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)
--

12. Під поняттям „виробничий ресурсний потенціал” агросервісної структури розуміють:

1	Потенціал агросервісної структури
2	Максимально можливі обсяги надання послуг
3	Максимально можливі обсяги реалізації виробничих послуг
4	Ресурсний потенціал аграрної сфери

13. Під поняттям „система аграрного сервісу розуміють”:

1	Об'єднання декількох видів аграрного сервісу
2	Організацію комплексного виробничого обслуговування
3	Систематичне надання певних виробничих послуг
4	Надання виробничих послуг для декількох аграрних товаровиробників

14. Укажіть, які види лізингу бувають відповідно до зазначених ознак:

Ознаки	Види
А. В залежності від форми організації і техніки проведення лізингової операції	1. Фінансовий
Б. За ознаками тривалості угод, обсягу зобов'язань лізингодавця і ступеня окупності об'єктів	2. Прямий
	3. Оперативний
	4. Зворотний

15. Методика визначення технічного попиту аграрної сфери полягає у:

1	Визначенні новітніх технологій
2	Визначенні кількості технічних засобів

3	Визначенні кількості фінансових ресурсів
4	Визначенні кількості спец одягу
16. Рівень рентабельності виробничої послуги визначається через відношення:	
1	Повних витрат до прибутку
2	Прибутку до повної собівартості
3	Виручки до загальних витрат
4	Чистого доходу до виручки
17. Напишіть формулу за якою розраховується технологічний попит на сільськогосподарські машини і знаряддя (у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)	
18. Вставте пропущений термін у визначення	
..... – це договір про оренду заводу, промислових товарів, обладнання, нерухомості для використання їх у виробничих цілях орендаром, у той час як товари купуються орендодавцем і він зберігає за собою право власності	(У бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)
19. Маркетинговий тариф на виробничу послугу це:	
1	Вартість послуги
2	Вартість товару
3	Економічний показник
4	Певний коефіцієнт
20. Що собою представляє економічний механізм господарювання в сфері виробничого обслуговування?	
1	Створення і розподіл між учасниками прибутку
2	Ефективне використання ресурсного потенціалу
3	Сукупність управлінських ланок
4	Певний виробничий механізм
21. До якого виду виробничого обслуговування відноситься дана функція?	
Організація задоволення попиту аграрних товаровиробників на виробничі послуги в сфері профілактики і лікування тварин	(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)
22. Чим вимірюється ціна виробничої послуги? (у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)	
23. Якими способами здійснюється будівництво об'єктів в сільськогосподарських підприємствах? (у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)	
24. Укажіть до яких видів виробничого обслуговування відносяться зазначені господарські структури: Підприємства А. Машинно-технологічні станції (МТС) Б. Районні електромережі (РЕМ) В. Ветеринарні клініки Г. Будівельно-монтажні організації	
Види виробничого обслуговування 1. Будівельне 2. Технічне 3. Енергетичне 4. Зооветеринарне	
25. Який вид аграрного сервісу займається розробкою та опрацюванням нових технологій? (у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)	
26. Що є основним елементом формування цін на послуги?	
1	Попит на послуги
2	Попит та пропозиція
3	Пропозиція від виробника
4	Можливості агросервісної структури
27. Що лежить в основі економічних відносин між аграрними підприємствами та підприємствами обслуговуючої сфери? (у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)	
28. Укажіть правильну назву даного визначення? ..... - являє собою комплекс заходів, здійснення яких дозволяє підтримувати справність або роботу здатність технічних засобів та устаткування при їх транспортуванні, зберіганні та використанні і здійснюється за графіком	
(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь словами)	
29. Розв'язати задачу. Розрахувати потребу господарства в тракторах та культиваторах, якщо запланований обсяг культивування становить 750 га восени та 1000 га навесні, змінна норма виробітку – 35 га, коефіцієнт змінності – 1,5, оптимальні агротехнічні строки – 4 дні. З трактором агрегатуються 2 культиватори	
(У бланку відповідей впишіть вірну відповідь цифрами з одиницями виміру)	
30. Розв'язати задачу. Розрахувати потребу господарства в дизельному паливі для стаціонарних пристроїв, якщо споживачами палива є кормо заправники – 3шт та двигуни на зерноочисних машинах – 4, питоме споживання палива – 3 і 3,3 кг/год відповідно, тривалість роботи на добу – 8 год, кількість днів роботи на рік – 210 і 30 відповідно	
(У бланку відповідей впишіть вірну відповідь цифрами з одиницями виміру)	
31. Система виробничого обслуговування повинна бути побудована таким чином щоб:	
1	Отримувати мах прибуток від своєї діяльності
2	Сприяти найбільш ефективному поєднанні товаровиробників та обслуговуючої сфери
3	Сприяти аграрним товаровиробникам в одержанні мах прибутку
4	Виживати в умовах конкуренції

32. Під зональною спеціалізацією агросервісних структур розуміють:

1	Надання послуг в межах географічної зони
2	Надання послуг в певному виробничому напрямку
3	Різноманітне надання виробничих послуг
4	Спеціалізацію аграрного виробництва

33. Маркетинговий тариф на виробничу послугу розраховується з використанням:

1	Виручки від реалізації;
2	Повної собівартості виробничих послуг;
3	Собівартості одиниці послуги,
4	Загальних витрат.

34. З яких коштів фінансується капітальний ремонт?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

35. Вставте пропущений термін у визначення

..... – лізинг припускає можливість лізингодавця здавати своє майно, яке він закупляє самостійно, в лізинг багаторазово протягом нормативного строку його служби	(У бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)
--	--

36. Напишіть формулу за якою визначається сума амортизаційних платежів

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

37. До якого виду виробничого обслуговування (сервісу) відносяться вин заводи та пивзаводи?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

38. Укажіть, які з зазначених показників використовуються при визначенні технологічного попиту на:

Показники	Види технічних засобів
А. Обсяг роботи	1. Пальне
Б. Коефіцієнт оновлення	2. Вантажні автомобілі
В. Оптимальні строки виконання роботи	3. Спеціальні автомобілі
Г. Коефіцієнт використання вантажопідйомності	4. Спецодяг

39. Укажіть, які види лізингу бувають відповідно до зазначених ознак:

Ознаки	Види
А. За ознаками обсягу сервісного обслуговування розрізняють	1. Внутрішній
Б. Залежно від сектора ринку, в якому здійснюються лізингові операції розрізняють	2. Чистий
	3. Генеральний
	4. Зовнішній

40. Виробничий тариф використовують для порівняння ефективності роботи агросервісних структур:

1	Які входять до складу певної галузі,
2	Які містяться в різних галузях;
3	Які надають різноманітні послуги;
4	Аграрного переробного сервісу;

41. При визначенні технологічного попиту в силових тракторних агрегатах використовують:

1	Коефіцієнт вантажопідйомності;
2	Обсяг вантажоперевезень;
3	Оптимальний агротехнічний строк,
4	Собівартість одиниці послуги.

42. Як називається документ, в якому відображаються витрати на будівництво будівлі та кожен вид робіт?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

43. Який вид сервісу займається вивченням стану та моніторингом ґрунтів?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

44. До якого виду виробничого обслуговування відноситься дана функція?

Забезпечення виконання своєчасних економічних взаєморозрахунків з товаровиробниками за одержану сільськогосподарську сировину	(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь словами)
---	---

45. Вставте пропущений термін у визначення

..... передбачає постановку мети підприємства на певну перспективу, аналіз способів їх реалізації та ресурсного забезпечення	(У бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)
--	--

46. Як називається період між черговими плановими ремонтами технічних засобів?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

47. Як називається попит, який відображає оптимальну потребу в матеріально-технічних засобах стосовно до вимог науково обґрунтованої системи ведення господарства та технологій?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

48. Рівень спеціалізації обслуговуючої структури визначається на основі:

1	Прибутку
2	Рівня рентабельності
3	Послуг наданих в певному напрямку
4	Загальних витрат на надання послуг

49. Одним із обмежень, які існують в економіко-математичних моделях оптимізації виробничих послуг є:

1	Сума всіх послуг не повинна бути меншою за обсяги передбачені технологією
2	Обсяги послуг повинні дорівнювати обсягам передбаченим технологіями
3	Обсяги послуг повинні бути більшими від обсягів передбачених технологією
4	Обмежень не має

50. Відновлення минулого попиту за рахунок якості послуг:

1	Підтримуючий маркетинг;
2	Ре маркетинг,
3	Де маркетинг;
4	Розвиваючий маркетинг.

51. Обґрунтування частин окремих видів виробничих послуг у загальному їх обсязі називають:

1	Специфікою діяльності агросервісної структури
2	Статистичним розрахунком
3	Життєвим циклом товарів і послуг
4	Сегментацією ринку товарів і послуг

52. Обсяги витрат при наданні виробничих послуг:

1	Повинні дорівнювати витратам передбачених технологією
2	Не повинні перевищувати витрати передбачені технологіями
3	Повинні бути більшими
4	Дорівнювати нулю

53. Який вид виробничого займається матеріально-технічним забезпеченням аграрних підприємств?

<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)</i>	
---	--

54. Вставте пропущений термін у визначення

..... – це сукупність різних видів діяльності агросервісної структури, пов'язаних між собою виробництвом, ціноутворенням, реалізацією і доведенням виробничих послуг до споживача	<i>(У бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)</i>
---	---

55. Підсумковим показником оптимізації виробничої програми обслуговуючої структури є:

1	Рівень рентабельності
2	Прибуток
3	Собівартість
4	Виручка

56. Як називається вид лізингу коли всі витрати з обслуговування майна бере на себе лізингодержувач?

<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)</i>	
---	--

57. Напишіть формулу визначення попиту в вантажних автомобілях

<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)</i>	
---	--

58. Укажіть правильну назву даного терміну?

..... характеризує відношення одержаного прибутку до понесених в поточному році витрат, пов'язаних з наданням тих чи інших виробничих послуг	<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь словами)</i>
--	--

59. Розв'язати задачу.

У господарстві підлягає збиранню 750 га зернових колосових комбайном СК – 5. Прогнозний показник урожайності зернових становить 45 ц/га, а співвідношення між основною та побічною продукцією складає як 1: 1,2. При цих умовах питоме витрачання дизельного палива на 1 фізичний гектар збирання досягає 28 кг. Розрахувати оптимальну потребу в дизельному паливі для комбайна.	<i>(У бланку відповідей впишіть вірну відповідь цифрами з одиницями виміру)</i>
---	---

60. Розв'язати задачу.

Необхідно визначити оптимальний попит підприємства в автомобілях для перевезення молока, якщо відстань вантажоперевезень становить – 30 км., час навантаження – 15 хв, час розвантаження 8 хв, швидкість руху з вантажем – 70 км/год, без вантажу – 80км/год, обсяг перевезень 120 т, вантажопідйомність цистерни – 3т, оптимальні строки перевезень – 1 день	<i>(У бланку відповідей впишіть вірну відповідь цифрами з одиницями виміру)</i>
---	---

6. Методи навчання

Повноцінне оволодіння студентами тем навчальної дисципліни відбувається під час аудиторних занять, індивідуальної та самостійної роботи згідно з навчальним планом.

Важливе місце відводиться самостійній роботі студентів, яка в рамках Болонського процесу розглядається як один із найважливіших елементів нових освітніх технологій.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочою навчальною програмою для засвоєння студентами під час самостійної роботи, виноситься на поточний та підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовується під час аудиторних навчальних занять.

Викладач призначає щотижневі індивідуальні консультації для того, щоб студенти змогли з'ясувати всі проблемні питання стосовно даної дисципліни. Лектор також здійснює консультації через мережу Інтернет. Всі студенти мають електронну адресу і можуть таким чином отримати консультацію.

7. Форми контролю

Дисципліна "Потенціал і розвиток підприємства" відноситься до нормативних дисциплін, організація навчання проходить у групах, визначених деканатом у відповідності до розкладу занять.

Семестрова підсумкова атестація проводиться у формі іспиту на основі поточних результатів вивчення дисципліни та модульного контролю знань студентів, який здійснюється протягом семестру.

8. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$

9. Методичне забезпечення

1. «Економіка та організація виробничого обслуговування в аграрній сфері». Методичні вказівки. - К., НУБіП, 2021, 16 с.
2. «Економічні відносини між виробничою і обслуговуючою сферами АПК» Методичні вказівки. - К., Автоексперт. 2019. – 69 с.
4. «Економічні відносини між виробничою та обслуговуючими сферами в АПК» Методичні вказівки. - К.: ЦП "КОМПРИНТ", 2019.- 112с.
5. «Економічні відносини між виробничою та обслуговуючими сферами в АПК» Методичні вказівки для практичних занять та самостійної підготовки студентів - К.: ЦП "КОМПРИНТ", 2021.- 45с.

10. Рекомендована література

Основна:

1. Економіка і організація аграрного сервісу. За ред. Мосіюка П.О. Київ: ІАЕ УААН, 2001. – 501 с.
2. Стельмащук А.М., Половинко І.К. Аграрний сервіс: економіка, організація, ефективність. Навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка. 2007. 182 с
3. Функціонування та розвиток агробізнесу в Україні/ Любар Р.П., Маршалок М.С., Нікітченко С.М., Радько В.І. Київ: ТОВ «ЦП «Компринт», 2020. 508 с.
4. Організаційноекономічні аспекти розвитку агробізнесу/ Любар Р.П., Маршалок М.С., Радько В.І., Рудько Р.М. К.: ТОВ «ЦП «Компринт», 2017. 480с.
5. Розвиток кооперації та інтеграції в агропромисловому виробництві/ Любар Р.П., Маршалок М.С., Радько В.І., Єсель Г.В.. К.: ТОВ «ЦП «Компринт», 2017. – 480с.

Додаткова:

1. Збірник матеріалів з питань розвитку технічних послуг в АПК підприємствами НАК “Украгролізінг” / За ред. В.Ф. Шпак. Київ: “Труд Гри Пол”, 2003. 226 с.
2. Ільчук М.М., Кваша С.М., Коновал І.А. Проектування підприємницької діяльності в АПК ч.І,ІІ. Київ: ЗАТ Нічлава, 2007. 160 с.
3. Луценко М. М. Перспективні технології виробництва молока: кол. моногр. / М. М. Луценко, В. В. Іванишин, В. І. Смоляр. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 192 с.
4. Стан та перспективи розвитку матеріальнотехнічного забезпечення аграрного виробництва. Київ: ІАЕ УААН, 2003. 48с.
- 5.Формування ринків матеріальних ресурсів АПК / За ред. Г.М. Підлісецького. Київ: Інститут Аграрної Економіки, 2001. 428с.
6. Хоскінг А. Курс підприємництва: Пер. с англ. Москва: Междунар.отношения,1993.352с.

7. Організація матеріально-технічного постачання та агросервісного обслуговування

https://pidru4niki.com/80445/ekonomika/organizatsiya_materialno-tehnichnogo_postachannya_agroservisnogo_obsługovuvannya

8. Мулярчук Л. М. Організація діяльності сервісних підприємств та розвиток ринку сервісних послуг

http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2011/21.pdf

9. Організація і планування сільськогосподарського виробництва. Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації. М.М. Ільчук, Л.Я. Зрібняк та ін. за ред. М.М. Ільчука, Л.Я. Зрібняка. Київ: 2008. 452 с.

10. Підвищення ефективності функціонування підприємств аграрного сервісу: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / В.Г. Грановська; Миколаїв. держ. аграр. ун-т. - Миколаїв, 2009. 20 с.

11. Стратегічні напрями розвитку техніко-технологічного сервісу агропромислових підприємств регіону: зб. наук.-метод. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. [«Стратегія економічної безпеки: держава, регіон, підприємство»], (Херсон, 13-15 березня 2008 р.) / М-во освіти і науки України, Херсонський держ. ун-т., 2008. 158 с.

12. Федорак В.І. Інвестиційне забезпечення інженерно-технічних послуг аграрного виробництва / В.І. Федорак // Інноваційна економіка. 2011. № 1. С. 133-136.

13. Камишанов В.В. Розвиток агротехнічного сервісу в умовах ринку / В.В. Камишанов, Т.В. Федуняк [Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://www.nbuv.gov.ua/portal/chembiol/nvnau/2010-146/10kvv.pdf>.

14. Наукова концепція адаптації служб аграрного сервісу до умов ринкової економіки. Київ.: НАУ, 2002. 26 с.

15. Організація виробничого обслуговування сільськогосподарських підприємств <http://agro.ua/economics/documents/category-121/doc-157/>

16. Форми організації і методи технічного обслуговування і ремонту
17. <https://budtehnika.pp.ua/9649-formi-organizaciyi-metodi-tehnichnogo-obslugovuvannya-remontu.html>

18. Іванченко В. О. Теоретично-методичні основи формування показників оцінки сталого розвитку підприємництва в сільському господарстві. *Економіка та суспільство. Електронне наукове фахове видання*. 2020. № 22. 7 с.

19. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схвалена розпорядженням Кабміну від 18.08.2017 р. № 605-р. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>.

20. Маслак Н. Г. Розвиток механізмів банківського фінансування сільськогосподарських підприємств. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2017. Т. 22, Вип. 11. С. 193-197.

21. Лобас М.Г. Управління інноваційно-технологічним розвитком агросфери: [монографія] / М.Г. Лобас, В.В. Россоха, Д.О. Соколов; за ред. М.Г. Лобаса. Київ. : ННЦ «ІАЕ», 2016. 416 с.

22. Коваленко О.В. Концепція життєвого циклу підприємства та кризові фактори. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/biznes/2010_1/2010/01/100104.pdf

Інформаційні ресурси

1. www.bank.gov.ua.
2. www.cbonds.info.
3. www.dfp.gov.ua.
4. www.dt.ua
5. www.ukrstat.gov.ua
6. www.e-inform.com.ua.
7. www.nbu.gov.ua
8. www.rusnauka.com
9. <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=490276>
10. www.agroua.net
11. <http://www.stat.ic.zt.ua/StatInfo/StatInfrinok1.htm>
12. <http://macrostat.iatp.org.ua/>
13. www.minagro.gov.ua
14. www.Nubip.edu.ua